

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Донка Димитрова Желязкова, Икономически университет – Варна, катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (транспортна логистика)“.

Основание за изготвяне на рецензията: Заповед на Ректора на Икономически университет – Варна № РД 06-125/02.07.2026 г. за назначаване на състава на Научно жури, на основание чл. 4 във връзка с чл. 25 от Закона за развитие на академичния състав на Република България, чл. 7, ал. 2 и чл. 106, ал. 3 и 4 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна и решение на факултетния съвет на Стопански факултет, протокол № 36/26.06.2026 г., във връзка с обявен конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“, за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“, обявен в ДВ бр. 44 от 14 май 2026 г.

2. Информация за конкурса

Конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“, обявен в Държавен вестник бр. 44/14.05.2026 г. за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ към Икономически университет – Варна.

3. Кандидат по конкурса

Кандидатът, гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова, е единствен участник в настоящия конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“, обявен в Държавен вестник бр. 44/14.05.2026 г. за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ към Икономически университет – Варна.

Кандидатът отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, в която е обявен конкурсът, съгласно чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ, като

декларира по показателите от група „А“ изискуемите 50 т.; по показателите от група „В“ е на лице самостоятелен монографичен труд за 100 т.; по показателите от група „Г“ са акумулирани общо 227,5 т. при изискуем минимум от 200 т. и по показателите от група „Д“ кандидатът декларира цитирания за общо 60 т. при минимални 50 т. На тази основа може да се твърди, че кандидатът надхвърля общата количествена оценка по почти всички групи наукометрични показатели, отразяващи неговите научни резултати.

Гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова изцяло покрива и всички изисквания, съгласно чл. 101 от Правилника за развитието на академичния състав в Икономически университет – Варна, който гласи, че:

Кандидатите за заемане на академична длъжност „доцент“ трябва да отговарят на следните изисквания:

1. Кандидатът успешно защитава дисертационен труд на тема „Изследване на конкурентоспособността на предприятията за търговия с нови автомобили в България“ за придобиване на ОНС „доктор“ през 2014 г.

2. Кандидатът заема академичната длъжност „асистент“ от 2011 г. до 2015 г. и от 2015 г. до момента е „главен асистент“ към катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна, или има преподавателски стаж почти 15 години.

3. Кандидатът представя монографичен труд, който не повтаря темата на дисертацията за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, публикуван през 2025 г. в издателство „Наука и икономика“, библиотека „Цани Калянджиев“ на тема: „Рекомерсиализацията в контекста на кръговата икономика“ с рецензенти проф. д-р Евгени Петров Станимиров и проф. д-р Велина Иванчева Казанджиева.

4. Кандидатът отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“ съгласно чл. 26, ал. 2 и 3 на ЗРАСРБ.

5. Кандидатът отговаря на изискванията за заемане на академична длъжност „доцент“ в ИУ – Варна на основание чл. 26, ал. 5 на ЗРАСРБ: научни доклади и научни статии.

6. Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове на кандидата.

4. Дани за кандидата (персонална характеристика):

Кандидатът, гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова, притежава ОНС „доктор“ със защитен на 20 юни 2014 г. дисертационен труд на тема „Изследване на конкурентоспособността на предприятията за търговия с нови автомобили в България“, което доказва с диплома № 041 от 01.09.2014 г.

По време на своя трудов стаж гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова преподава редица дисциплини както в ОКС „бакалавър“, така и в ОКС „магистър“. През годините е водила занятия по „Конкуренция и конкурентоспособност“ и „Конкурентоспособност на търговския бизнес“, които изцяло отговорят на формулировката на обявения конкурс. Следва да се отбележи, че кандидатът е специалист и в други области на научното познание, които му дават солидна основа за развитие на неговата преподавателска дейност по дисциплини като „Основи на търговията“, „Икономика на предприятието“, „Управление на продажбите“, „Търговия с услуги“, „Маркетингови изследвания в омниканална среда“ и др.

Паралелно с преподавателската дейност кандидатът е участвал в 5 проекта, два от които са научно-изследователски, завършили с публикуване на монографични трудове в съавторство. Също така през периода 2016 – 2021 г. е научен ръководител на редовен докторант, отчислен с право на защита, с когото продължава съвместната им работа по разработване на дисертационен труд на тема „Ефекти от потребителското позициониране на предприятията за търговия с животозастрахователни продукти в България“.

Научните интереси на гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова са в областта на конкурентоспособността и устойчиво развитие на търговския бизнес; трансформацията на търговията в условията на дигитализация и омниканални бизнес модели; пазарите на автомобили и конкурентната среда в автомобилния сектор; рекомерсиализацията и кръговата икономика в търговията и др., за което съдим от нейните научни публикации.

5. Описание на научните трудове

Кандидатът участва в конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висше образование в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“ с общ обем от 1051 страници в научни публикации, от които 280 страници са в основен хабилитационен труд на тема: „Рекомерсиализацията в контекста на кръговата икономика“, 185 с. от публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, 34 с. от участие в монографични трудове в съавторство; 75 с. са от студии (59 с. са от самостоятелни разработки и 16 с. са в съавторство); научните статии акумулират 39 с. (34 с. са от самостоятелни разработки и 5 с. са в съавторство), а научните доклади възлизат на 66 с. (54 с. са от самостоятелни разработки и 12 с. са в съавторство); 372 с. са от учебници и учебни помагала, разработени изцяло в съавторство.

В основния си хабилитационен труд гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова си поставя за цел „въз основа на теоретично концептуализиране на същността, значението и особеностите на рекомерсиализацията да се изведат състоянието, тенденциите и основните ефекти от повторната продажба на продукти в търговията на дребно в ЕС, както и да се изследват потребителските детерминанти за покупка на веднъж вече притежаван продукт в България, в резултат на което да се дадат основни насоки за нейното развитие“. Целта на монографичния труд е постигната в рамките пет самостоятелно обособени глави. В логическа последователност в първа глава авторът дефинира концептуалните измерения на рекомерсиализацията като в теоретичен план разкрива ролята на стратегията за повторно използване в модела на кръговата икономика и генезиса на рекомерсиализацията. Във втора глава на разработката се посочват детерминанти и модели на намерението за покупка на стоки втора употреба. Моделите за изследване на намерението за покупка на стоки втора употреба са диверсифицирани в две групи като общи и специфични. Самостоятелен параграф е посветен на концептуален модел за изследване на детерминантите на намерението за покупка на вторичния пазар. В трета глава са представени методи и показатели за анализ на развитието на търговията със стоки втора употреба, направен е сравнителен анализ на търговията на дребно със стоки втора употреба в ЕС и е изследвано влиянието на дохода върху продажбите на стоки втора употреба в страните от ЕС. Четвърта глава е озаглавена „Приложение на PLS-SEM модела за оценка на потребителското намерение за покупка

на стоки втора употреба в България и неговите детерминанти“, където авторът систематизира методика за изследване на намерението за покупка на стоки втора употреба и приложението на PLS-SEM модела, измерва потребителските детерминанти на намерението за покупка на вторичния пазар в България и прави оценка на връзките между детерминантите за покупка и поведението на потребителите чрез инструментариума на PLS-SEM модела. В последната пета глава на монографичния труд се извеждат предизвикателства и перспективи за развитие на рекомерсиализацията в България, които са свързани с някои предпоставки и условия за развитие, с икономически, технологични, екологични и социални възможности за развитие на рекомерсиализацията в България.

В заключението на разработката авторът декларира постигане на поставените задачи и потвърждаване на формулираните хипотези. Като във финалния абзац очертава насоки за бъдещи изследвания по проблемите на рекомерсиализацията, които свързва с по-задълбочено и подробно изследване на правни рамки на кръговата икономика, в частност, на стратегията на повторно използване, както и прилаганите и възможни държавни политики за стимулиране на повторната продажба на стоки и пр.

Значимо научно постижение за кандидата са неговите три самостоятелни публикации и една в съавторство, публикувани в издания, индексирани и реферирани в Scopus и Web of Science, каквито са:

10.2. Hristova, Y. (2025). Competitive Convergence and Digitalization in Bulgarian Retailing. – Economic Studies [Ikonomicheski Izsledvania], 34(4), pp. 36-58. ISSN (печатно) 0205-3292; ISSN (онлайн) 0205-3292.

11.3. Hristova, Y., Stoyanov, M. (2024). Income Elasticity and Trends in Second-Hand Goods Sales. – Economic Studies [Ikonomicheski Izsledvania], 33(7), pp. 119-141. ISSN (печатно) 0205-3292.

12.4. Hristova, Y. (2022). Life Insurance Penetration Drivers in Bulgaria. – Economic Studies [Ikonomicheski Izsledvania], 31(6), pp. 98-119. ISSN (печатно) 0205-3292, ISSN (онлайн) 0205-3292.

13.5. Hristova, Y. (2021). Sustainability of Competitive Positioning and Challenges for Intermediaries in the New Car Market in Bulgaria. Upravlenets / The Manager, 12(3), pp. 67-80. ISSN (онлайн) 2686-7923

В списъка с публикации са включени 4 статии и 9 доклада с общ обем от 105 страници, посветени на актуални проблеми, свързани с търговията, с пазара на стоки втора употреба, с управлението на автомобилния бизнес, с изследване на конкурентоспособността на бизнеса, с дигиталните технологии като конкурентно предимство, с конкурентното позициониране на животозастрахователните компании, с омниканалната търговия като източник на конкурентно предимство и други, които кореспондират в една или друга степен с научната специалност, по която е обявеният конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“.

В съдържателен план представените публикации, отразяващи научноизследователската дейност на гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова, са в съответствие с тематиката на обявения конкурс.

6. Идентифициране на приносите

В справката, представена от гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова, приносите са обособени в две групи: теоретико-методологически и научно-приложни.

В теоретико-методологически план са обогатени и доразвити теоретичните и методологични постановки за конкурентоспособността в търговията; разширена е концепцията за рекомерсиализацията като самостоятелен икономически феномен и стратегически инструмент на кръговата икономика; адаптирана и емпирично валидирана е авторова методология за изследване на вторичния стоков пазар и потребителските нагласи към устойчивата търговия.

В научно-приложен план кандидатът емпирично изследва конкурентоспособността и нейните ключови детерминанти както общо на търговията като икономическа дейност, така и в частност на пазара на нови автомобили и животозастрахователни продукти в България и ЕС; изследва и валидира потребителските нагласи към покупката на стоки втора употреба и прилага инструментариум за анализ на вторичния пазар.

В Справката за откритите цитирания кандидатът посочва 22 броя цитирания, като 16 от тях са на статията: Hristova, Y. (2019). The Second-Hand Goods Market: Trends and Challenges. – *Izvestia Journal of the Union of Scientists - Varna. Economic Sciences Series*, Varna: Union of Scientists - Varna, 8(3), pp. 62-71. ISSN (печатно) 1314-7390, ISSN(онлайн) 2603-4085, което е индикатор за интереса на научната общност към проблемите на пазара на стоки втора употреба и за признаването, което авторът на статията получава от изследователите в тази сфера в международен мащаб. Два от посочените цитати са публикации в реферирани и индексирани списания по Scopus. От Справката в системата на Scopus ясно се вижда, че кандидатът е разпознаваем в международното научно пространство, за което съдим от факта, че гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова акумулира h-индекс 1 на база на 4 публикации и 2 цитирания.

7. Участие в научни проекти и научни форуми

Кандидатът по обявления конкурс за „доцент“ е участвал в 5 проекта, от които два са научно-изследователски, посветени на актуални теми в областта на търговията като „Развитие на търговията в България – състояние, проблеми и предизвикателства“ (2012 – 2014) и „Влияние на дигитализацията на търговията върху икономическото развитие на България и регионите“ (2018 – 2020). Два от проектите са разработени с идеята да се подпомогне работата по изготвянето на дисертационен труд: първият проект датира от периода 2011 – 2012 г. и е на тема „Изследване на конкурентоспособността на търговците на автомобилния пазар в България (на примера на петте дилъра с най-голям пазарен дял)“ и подпомага разработването на дисертационния труд на кандидата, а вторият проект е от периода 2018 – 2019 г. Той е на тема „Ефекти от потребителското позициониране на предприятията за търговия с животозастрахователни продукти в България“ и подпомага разработването на дисертационен труд на редовен докторант Павлина Пеева. През 2023 г. гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова участва и в проект за финансиране на международната научна конференция на тема „Търговия 5.0 – дигитализация и/или хуманизация“, организирана от катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“.

8. Преподавателска работа

В сравнителен план от справката за учебната натовареност през 2021/2022 уч. г. и тази за последната 2025/2026 уч. г. става ясно, че натовареността на кандидата е

нараснала от 330 на 369 часа, като през периода гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова води занятия по осем дисциплини, както в редовна, така и в дистанционна форма на обучение с обща аудиторна натовареност от 699 часа (518 часа в семинарни занятия и 181 часа в лекции). Дисциплините, които води пред студенти от редовна и дистанционна форма, са „Инвестиционен и финансов мениджмънт“, „Основи на търговията“ и „Спецсеминар“. Само в редовна форма на обучение води семинарни занятия по две дисциплини и това са „Управление на продажбите“ и „Управление на продажбите и рекламата“.

С оглед обезпечаване на студентите с учебници и учебни помагала гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова участва в съавторство в разработването на две глави от учебник по „Основи на търговския бизнес“ и на две учебни помагала по „Основи на търговския бизнес“ и по „Конкуренция и конкурентоспособност“.

Регулярно организира срещи и публични лекции с представители на практиката за студентите от различни форми на обучение в спец. „Икономика и търговия“ и „Омниканален търговски бизнес“.

Системно работи със студенти като техен научен ръководител и като рецензент на дипломни работи и магистърски тези, за което съдим от отчетените 22 ръководства и 20 рецензирани дипломни работи през годините. Същевременно е научен ръководител и на редовен докторант Павлина Пеева, която е отчислена с право на защита и финализира своя дисертационен труд.

9. Плагиатство

Няма доказано, по законоустановения ред, плагиатство в научните трудове.

10. Въпроси, критични бележки и препоръки към кандидата.

Въпросът, който особено много вълнува академичната общност в момента, е свързан с навлизането на изкуствения интелект и неговото приложение при разработването на научни трудове и в тази връзка би било интересно кандидатът да сподели своя опит в това направление. Доколко е полезен изкуственият интелект и доколко той се явява бариера пред използването на естествените интелектуални способности на човека?

Нямам критични бележки към кандидата, по имам някои основни препоръки. Едната от препоръките ми е, с оглед разширяване на неговите научни хоризонти, препоръчвам в бъдеще да засили публикационната си активност в разработки в съавторство, тъй като по този начин ще излезе от зоната си на комфорт и ще бъде провокиран да диверсифицира своите научни интереси и да открие допирни точки с други области на научното познание, които не е изследвал до момента. Втората ми препоръка е да засили участието си в научно-изследователски проекти, които ще му позволят да повиши своята разпознаваемост в международното научно пространство посредством повече публикации в реномирани научни издания и ще разкрие възможност за работа в екип с колеги, чиито интереси са в други области на научното познание, но кореспондират с изследванията в областта на конкурентоспособността. За тази цел ще допринесе и участието на гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова в международна преподавателска мобилност по програма „Еразъм+“, която предоставя опции за

сътрудничество с колеги от други университети, както по отношение на преподавателската, така и във връзка с публикационната дейност.

Пожелавам на колегата да продължи активно да развива своята академична и изследователска дейност.

11. Заключение

Прегледът на професионалните постижения на гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова доказват, че тя отговаря както на Минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионалното направление, по което е обявен конкурса, съгласно чл. 26, ал. 2 и 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, така и на всички изисквания, съгласно чл. 101 от Правилника за развитието на академичния състав в Икономически университет – Варна.

Въз основа на гореизложеното предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват „ЗА“ заемане на академичната длъжност „доцент“ от гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова в професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“ за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ към Икономически университет – Варна.

10.08.2026 г.
гр. Варна

Изготвил рецензията:
(проф. д-р Донка Желязкова)

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за академичната длъжност „доцент“,
обявен от Икономически университет - Варна

1. Обща информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Марияна Божинова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност "Икономика и управление (търговия)"

Основание за написване на рецензията: Заповед на Ректора на Икономически университет - Варна, №РД 06-125/02.07.2026 г. и Решение на заседание на научното жури от 17.07.2026 г.

2. Данни за конкурса

Конкурсът е обявен в ДВ, бр. 44/14.05.2026 г., за нуждите на катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна, по научна област 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“.

3. Кандидат по конкурса

Единствен кандидат по конкурса е гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова, преподавател в катедра „Икономика и управление на търговията и услугите“ при Икономически университет – Варна. От представените документи по конкурса е видно, че тя изпълнява минималните национални изисквания за АД „доцент“ в областта на висшето образование, в която е обявен конкурсът, по чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ. Гл. ас. д-р Юлия Христова изпълнява и допълнителните количествени изисквания на ИУ-Варна по чл. 26, ал. 5 на ЗРАСРБ, и отговаря на изискванията в чл. 101 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна. Съобразно националните минимални изисквания, съгласно ЗРАСРБ (чл.26) и Правилника за приложението му (чл.1а, ал.1), кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионални направления в научна област 3. Социални, стопански и правни науки трябва да имат минимум 400 точки, а д-р Юлия Христова има общо 437,5 точки. Тя значително надхвърля количествените изисквания за заемане на исканата академична длъжност на ПРАС в ИУ-Варна, като формира 587,5 точки, при минимални 170 точки.

4. Данни за кандидата

Гл. ас. д-р Юлия Христова е завършила спец. „Икономика на търговията“, ОКС „бакалавър“, през 2008 г. и специалност „Търговски бизнес“, ОКС „магистър“, през 2009 г., в Икономически университет – Варна. През 2014 г. придобива ОНС „доктор“ по научната специалност „Икономика и управление (търговия)“.

Кандидатът по конкурса е с 15-годишен преподавателски опит в ИУ-Варна, като от 2015 г. заема академичната длъжност „главен асистент“. Д-р Юлия Христова е била член на Съвета за електронно и дистанционно обучение към Центъра за електронно и дистанционно обучение на университета (2016-2019 г.), сътрудник ЦКО (2017-2019 г.), член на ФС на Стопански факултет (2011-2019 г.), отговорник по качеството на обучението при катедра „ИУТУ“ (2017-2019 г.).

Тя е член на Съюза на учените в България – клон Варна и на ТО на НТС – Варна.

Кандидатът има *общо 31 научни публикации* и участия в екипите на 4 научноизследователски проекта.

5. Описание на научните трудове след последната процедура

В конкурса за академичната длъжност „доцент“ д-р Юлия Христова е представила *24 публикации*, в т. ч. 4 монографии, 4 студии, 4 научни статии, 9 научни доклада и 3 учебника. От тези 24 труда *14 са самостоятелни* (2 от тях са монографии), а *4 публикации* (3 самостоятелни и 1 - в съавторство) са в издания, индексирани в *Scopus* и *Web of Science*. Общият обем на представените публикации е *1051 стр. (Таблица 1)*.

Таблица 1.

ОБОБЩЕНА ТАБЛИЦА ЗА ПРЕДСТАВЕНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ ПО КОНКУРСА

на гл. ас. д-р Юлия Христова

№	Вид на публикациите	Самостоятелна		В съавторство		Общо	
		Брой	Стр.	Брой	Стр.	Брой	Стр.
1.	Монографии	2	465	2	34	4	499
2.	Студии	3	59	1	16	4	75
3.	Научни статии	3	34	1	5	4	39
4.	Научни доклади	6	54	3	12	9	66
5.	Учебници и учебни помагала	-	-	3	372	3	372
6.	Други публикации	-	-	-	-	-	-
	Общо:	14	612	10	439	24	1051

Основните направления в научноизследователската дейност на кандидата за доцент са изведени в приложената справка за научните приноси и аз ги приемам. Оценявам положително, че почти всички публикации на д-р Юлия Христова се включват в посочените направления, които кореспондират с темата на обявения конкурс. Това фокусиране способства за задълбочени изследвания на кандидата в областта на конкурса.

Основните направления, с номерата на прилежащите към тях публикации от Списъка на публикациите, могат да се систематизират по следния начин:

1. Изследвания по проблемите на конкурентоспособността на търговията, вкл. на пазара на нови автомобили и животозастрахователни продукти в България и ЕС (№№ 9.1.; 10.2.; 12.4.; 13.5.; 14.6.; 15.7.; 16.1.; 18.3.; 19.4.; 20.1.; 21.2.; 22.3.; 23.4.; 24.5.; 25.6; 26.7; 27.8; 28.9).

2. Изследвания, фокусирани върху актуалните въпроси на рекомерсиализацията на кръговата икономика и устойчиви модели на потребление (№№ 8.1.; 11.3.; 17.2.).

В по-голямата част от публикациите на д-р Юлия Христова резултатите са свързани не само с научните постижения, но са и пряко насочени към приложните аспекти на икономиката и управлението на търговските предприятия в контекста на конкурентоспособността и устойчивостта, дигитализацията и съвременните форми на търговия.

Основният монографичен (хабилитационен) труд *„Рекомерсиализацията в контекста на кръговата икономика“* (2025 г., с обем 280 стр., изд. „Наука и икономика“, ИУ-Варна и рецензенти проф. д-р Евгени Станимиров и проф. д-р Велина Казанджиева) защитава тезата, че реализирането и разширяването на рекомерсиализацията е значима предпоставка за форсирането на устойчиво потребителско поведение и повишаването на ролята на търговията като сектор на икономиката, както и преминаването от изградените досега бизнес модели към тези на бъдещето – „кръговото“, „продължителното“, „пълноценно използващото“ икономическо поведение.

В съдържателно отношение в монографията теоретично са избистрени и доразвити постановките за същността, мястото и функциите на рекомерсиализацията в рамките на десетте „R“-стратегии на кръговия модел. Тя се разглежда като ключова стратегия за реализация на целите на кръговата икономика. Ясно са дефинирани основните субекти на първичния и вторичния пазар и е анализиран процесът на повторна продажба. Изследвани са детерминантите на намерението за покупка на стоки втора употреба. С висока стойност е предложеният концептуален авторов модел на рекомерсиализацията,

който обединява икономически, хедонистични, критични и екологични мотиви, възприеман риск и доверие. Висока оценка заслужава и емпиричната част на монографичния труд. Чрез сравнителен статистически и корелационен анализ е оценено развитието на търговията на дребно със стоки втора употреба в 25 държави – членки на ЕС за периода 2010–2022 г., а чрез анкетно проучване сред 707 български потребители и прилагане на PLS-SEM модел са изследвани взаимовръзките между детерминантите и намерението за покупка на стоки втора употреба. Изведени са значими преки и косвени ефекти между конструкциите в модела, което потвърждава комплексния характер на потребителското решение. Резултатите от проучването са основа за систематизиране на основните предизвикателства пред развитието на рекомерсиализацията в България и очертаване на възможности - икономически, технологични, екологични и социални - за разгръщане на потенциала на вторичния пазар.

Темата е безспорно актуална в настоящите условия на развитие на търговията на дребно, кръговата икономика и променените изисквания на потребителите както в света, така и в България.

От списъка с публикациите се установява, че кандидатът представя общо 4 монографии - 2 самостоятелни (едната е хабилитационен труд, а другата е книга върху дисертацията) и 2 колективни в областта на търговския бизнес и търговския мениджмънт. Монографиите са обвързани с тематичните направления, изведени от гл. т. на разработените проблеми и получените научни и научно-приложни резултати и приноси. Колективните монографични трудове кореспондират с теми от списъка на научноизследователските проекти. По този начин може да се докаже и приносът при участието на д-р Юлия Христова в научните проекти чрез огласяване на резултатите в монографични трудове.

Синтезирано за изпълнението на качествените показатели от кандидата по конкурса може да се каже, че научните публикации на д-р Юлия Христова са написани на ясен научен език и отговарят на чл. 112, ал. 2 от езикова и стилистична гледна точка. Те показват професионална компетентност и съдържат оригинални авторски постижения, които ѝ определят подобаващо място в научните среди.

Обобщено може да се твърди, че научната продукция в количествено и качествено отношение е в пълно съответствие с минималните национални изисквания в област 3. „Социални, стопански и правни науки“, съгласно чл. 26, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и отговаря напълно на условията за заемане на академичната длъжност „доцент“, съгласно чл. 24, ал. 1 от ЗРАСРБ, чл. 53, ал. 1 от ППЗРАСРБ и на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна.

6. Идентифициране на приносите в научноизследователската работа

Представената научна продукция съдържа безспорни приноси, които групирам в две групи: теоретични/научни и научно-приложни. Сред по-съществените такива мога да посоча следните:

Първо, допълнени са теоретичните и методологични постановки за: конкурентоспособността в търговията чрез интегриране на пазарно-базирания, ресурсно- базирания и динамичния подход, като е изведена нейната органична обвързаност с устойчивостта в условията на дигитализация и трансформираща се конкурентна среда; рекомерсиализацията като самостоятелен икономически феномен, стратегически инструмент на кръговата икономика и значението ѝ за формирането на устойчиви модели на потребление; методологията за изследване на вторичния стоков пазар и потребителските нагласи към устойчива търговия, с която са идентифицирани факторите, формиращи търсенето и развитието на търговията със стоки втора употреба в национален и европейски контекст (*теоретични/научни приноси*).

Второ, проведено е емпирично изследване на конкурентоспособността и нейните ключови детерминанти общо на търговията като икономическа дейност и в частност на пазара на нови автомобили и животозастрахователни продукти в България и ЕС. Въз основа на резултатите от него са изведени конкретни насоки и инструменти за генериране на конкурентни предимства. Второто важно емпирично изследване е фокусирано върху потребителските нагласи към покупка на стоки втора употреба и е предложен инструментариум за анализ на вторичния пазар. В тази връзка е обоснована ролята на икономически, екологични и социални фактори за развитието на рекомерсиализацията като механизъм за удължаване на жизнения цикъл на продуктите и формиране на устойчиви модели на потребление в България и страните от ЕС (*научно-приложни приноси*).

Съгласно представена от д-р Юлия Христова справка, са идентифицирани **22 достоверни цитирания** на нейните трудове в национални и чуждестранни разработки, като *19 от цитиранията* са в издания, индексирани в *Scopus* и *Web of Science*, което е впечатляващо.

Научните приноси на кандидата са главно за обогатяване на съществуващите знания, за усъвършенстване на икономическата и управленската политика и практика в областта на търговския бизнес, в контекста на конкурентоспособността и устойчивостта.

7. Участие в научни проекти и научни форуми

От представените справки е видно, че гл. ас. д-р Юлия Христова активно участва в национални и университетски форуми, а също и в екипите на 4 национални научноизследователски проекта, като на един от тях е ръководител – за подпомагане на дисертационния труд на ръководения от нея докторант.

Важно е да се отбележи, че участието на кандидата в научноизследователски проекти кореспондира с темата на конкурса, като два проекта са приключили с публикуване на две колективни монографии, в които д-р Юлия Христова има по една самостоятелна глава.

Кандидатът по конкурса регистрира участие в 9 научни форума, на които е изнесла научни доклади.

8. Преподавателска работа

От справките, изготвени от отдел „Учебна дейност и студенти“ и Сектор „Магистри“ при ИУ-Варна, е видно, че за отчетения период (2021/2022 и 2025/2026 учебни години) д-р Юлия Христова има *обща аудиторна натовареност* в ОКС „бакалавър“ от 699 часа и 48 часа – в ОКС „магистър“.

Тя изнася *цикли от лекции по редица учебни дисциплини*: „Основи на търговията“, „Управление на продажбите“, „Търговия с услуги“ „Конкуренция и конкурентоспособност“ и „Инвестиционен и финансов мениджмънт“ - в ОКС „бакалавър“, а в ОКС „магистър“ - „Конкурентоспособност на търговския бизнес“ и „Маркетингови изследвания в омниканална среда“. Води упражнения по посочените и по други учебни дисциплини.

Разработила е (в съавторство) учебни програми по учебните дисциплини: „Основи на търговията“, „Конкуренция и конкурентоспособност“, „Управление на продажбите“, „Търговия с услуги“, „Конкурентоспособност на търговския бизнес“, „Маркетингови изследвания в омниканална среда“ и „Инвестиционен и финансов мениджмънт“.

От представените документи се вижда, че д-р Юлия Христова е *разработила 3 учебника (в съавторство)* на високо ниво, като част от учебната ѝ дейност.

Кандидатът активно работи със студенти като ръководител на дипломанти, менторство на студенти при подготовка на доклади за участие в студентски научни форуми, тюторство на студенти от специалност „Икономика и търговия“ и други. Осъществила е научно ръководство на 22 дипломанти и е изготвила 20 рецензии върху дипломни работи на студенти в ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. Важно е да се отбележи, че д-р Юлия Христова е научен ръководител на един докторант, отчислен с право на защита. Била е и академичен

наставник по проект Студентски практики – фаза 1 по ОП BG05M20P001-2.002-0001 "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020. Тя периодично организира срещи и публични лекции с представители на практиката за студентите от спец. „Икономика и търговия“ и „Омниканален търговски бизнес“.

Д-р Юлия Христова участва в редица *курсове, обучения и специализации* (с приложени документи от тях), организирани от ИУ-Варна и от други институции, по иновативни образователни технологии, по основи на програмирането с Python, за вътрешни одитори на СУК ISO 9001:2015, по методика на обучението и други. Участвала е и в *работни групи* за изготвяне на доклади-самооценка за институционална и програмна акредитация на ИУ-Варна.

В обобщение, учебно-преподавателската дейност на кандидата е в пълно съответствие с изискванията на ПРАС в ИУ – Варна.

9. Плагиатство

Кандидатът в конкурса е представил *декларация* за достоверност на предоставената информация по конкурса, оригиналност на публикациите и ненакърняване на авторски права. Няма постъпила информация за наличие на плагиатство в научните трудове на д-р Юлия Христова.

10. Въпроси, критични бележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки. Препоръките ми към д-р Юлия Христова са да продължи усилията си към публикуване на научните си изследвания в реферирани научни издания с Импакт фактор и Импакт ранг, индексирани в световните научни бази данни Scopus/Web of Science и да активизира участието си в научни форуми и преподавателска мобилност в чужбина.

11. Заключение

Гл. ас. д-р Юлия Христова участва в конкурса за академичната длъжност „доцент“ с голям обем качествени научни трудове и има дългогодишен опит в научно-преподавателската дейност. В научните си изследвания тя демонстрира задълбоченост, иновативност и аналитично мислене, и в тях присъстват научни и научно-приложни приноси. Кандидатът напълно отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научната специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“, посочени в чл. 24 от ЗРАСРБ, в чл. 53 от ППЗРАСРБ и в Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна.

Посоченото ми дава основание с убеденост да предложа на членовете на научното жури **гл. ас. д-р Юлия Николаевна Христова** да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Икономика и управление (конкурентоспособност и устойчивост на търговията)“ към катедра „ИУТУ“ при Икономически университет – Варна, за което аз ще гласувам **положително**.

20.08.2026 г.

Рецензент:

/Проф. д-р Марияна Божинова/

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679